

2015

[SPOLUPRÁCE EVROPSKÉ UNIE SE ZEMĚMI LATINSKÉ AMERIKY]

Autor: Aneta Kříčková

OBSAH

Úvod	1
1. Spolupráce na úrovni celého latinskoamerického regionu	2
2. Spolupráce na úrovni subregionů	4
2.1 <i>Spolupráce se Střední Amerikou</i>	5
2.2 <i>Mercosur</i>	6
2.3 <i>Andské společenství národů</i>	7
3. Spolupráce EU s jednotlivými zeměmi Latinské Ameriky	8
3.1 <i>Mexiko</i>	9
3.2 <i>Chile</i>	10
3.3 <i>Brazílie</i>	12
Závěr	13
Zdroje a literatura.....	14

Úvod

Tématem této práce jsou vzájemné vztahy mezi Evropskou unií a latinskoamerickým regionem, které se vyvíjejí již od roku 1960. Postupem času se Evropská unie stala pro země Latinské Ameriky jedním z nejdůležitějších hospodářských a politických partnerů. V současné době se Evropská unie řadí hned po USA mezi druhého nejvýznamnějšího obchodního partnera zemí Latinské Ameriky a zároveň i mezi hlavního investora v tomto regionu.

Přijetí rozvojových cílů tisíciletí (*Millennium Development Goals, MDG*)¹ postavilo vymýcení chudoby do centra zájmu rozvojové politiky Evropské unie. Z tohoto důvodu se EU zavázala pomáhat partnerským zemím v Latinské Americe v jejich plánech na dosažení těchto cílů. Kladné výsledky její pomoci můžeme nalézt především v nárůstu přístupu k základnímu vzdělání. Nicméně další výzvy v podobě zlepšení infrastruktury, či přístupu k pitné vodě zůstávají. Z tohoto důvodu EU v Latinské Americe věnuje zvýšenou pozornost rozvoji sociální soudržnosti a regionální integrace, posílení veřejných institucí, rozvoji společné spolupráce v oblasti vysokoškolského vzdělávání a podpoře udržitelného rozvoje. EU rovněž usiluje o zlepšení koordinace při poskytování a řízení programů vnější pomoci v zemích Latinské Ameriky.

Tato práce se zaměří na spolupráci mezi zeměmi Latinské Ameriky a Evropskou unií, která probíhá na třech úrovních: regionální, subregionální a bilaterální. Mezi hlavní cíle jejich vzájemné kooperace patří posílení politických vazeb, hospodářských a obchodních vztahů, regionální integrace a demokratického vývoje v latinskoamerickém regionu. Tyto cíle jsou součástí komplexních dohod o spolupráci a o přidružení uzavřených Evropskou unií s jednotlivými zeměmi a subregionálními skupinami v Latinské Americe. Tyto dohody mají širší oblast působnosti než dřívější dohody o obchodu a rozvojové pomoci, jelikož stanovují rámec pro politický dialog v celé řadě oblastí, jako je například liberalizace obchodu.

¹ MDG je program, který má vést k odstranění největších problémů rozvojového světa definovaných v osmi základních cílech – odstranění extrémní chudoby a hladu; dosažení základního vzdělání pro všechny; prosazení rovnosti pohlaví a zlepšení role žen ve společnosti; snížení dětské úmrtnosti; zlepšení zdraví matek; boj s malárií, HIV/AIDS a dalšími nemocemi; a zajištění udržitelného rozvoje životního prostředí. Podpisem Miléniové deklarace v září 2000 slíbilo spolupracovat na jejich dosažení do roku 2015 všech tehdejších 189 členů OSN a také Švýcarsko a Vatikán (*Millennium Development Goals 2015; European Commission 2007: 4–7*).

1. Spolupráce na úrovni celého latinskoamerického regionu

Spolupráce mezi EU a latinskoamerickým regionem jako celkem probíhá na úrovni summitů (tzv. EU–LAK summity), které se konají každé dva roky (Cihelková 2001). Summity jsou příležitostí k upevnění politických vazeb mezi oběma regiony na nejvyšší úrovni a také i k diskusím o důležitých otázkách biregionálního a mezinárodního programu. Dále se zde projednávají strategická témata, jako je demokracie a lidská práva, boj proti chudobě a podpora sociální soudržnosti, inovace a technologie a životní prostředí či změna klimatu. Hlavním výsledkem těchto jednání nejvyšších představitelů obou regionů jsou Asociační dohody, které mají za úkol posílit politický dialog, spolupráci a vzájemný obchod.

První EU-LAK summit se konal v Rio de Janeiru v červnu roku 1999. Jeho cílem bylo posílení politického, hospodářského a kulturního porozumění mezi oběma regiony tak, aby bylo možné do budoucna rozvíjet strategické partnerství. Druhý summit proběhl v Madridu v květnu roku 2002. V rámci tohoto summitu byl posouzen pokrok v dosažení partnerství, jehož základy byly položeny v Riu. Zároveň zde došlo k zhodnocení úspěchů ve třech hlavních pilířích určujících vzájemné vztahy: (1) politický dialog, (2) hospodářské a obchodní vztahy a (3) spolupráce. Následující EU-LAK summit se uskutečnil v mexickém městě Guadalajara v květnu 2004 a čtvrtý ve Vídni v roce 2006. Výsledkem obou summitů byl závazek k dalšímu posílení tohoto biregionálního partnerství. Vrcholná schůzka ve Vídni také vedla k rozhodnutí zahájit jednání o nových dohodách o přidružení mezi EU a Střední Amerikou, a mezi EU a Andským společenstvím (Jungbauer 2006; Council of the European Union 2015; Cumbre UE-CELAC 2015).

Pátý summit se konal v hlavním městě Peru v Limě v květnu roku 2008. Byla to příležitost analyzovat činnosti a politiky prováděné v rámci strategického partnerství. Kromě dvou hlavních témat summitu – sociální soudržnost a udržitelný rozvoj – byla projednána i ostatní důležitá témata, jako je bezpečnost, demokracie a lidská práva, migrace, regionální integrace, obchod a investic, boj proti drogám a rozvojová spolupráce. Všechny tyto oblasti byly následně zohledněny v tzv. Prohlášení z Limy, které stanovilo vytvoření nadace EU-LAK a společné strategie „Euroclima“ týkající se životního prostředí (Declaración de Lima 2008).

V září roku 2009 Evropská komise vydala zprávu o spolupráci mezi EU a Latinskou Amerikou, ve které doporučila více posílit regionální integraci, učinit summity EU-LAK akceschopnějšími, zaměřit se na nové prioritní oblasti jako jsou klimatické změny a životní

prostředí, migrace, protidrogová politika, inovace a technologie. Dokument také vyzval k tomu, aby programy spolupráce byly více uzpůsobeny reálným potřebám regionu (Commission of the European Communities 2009).

Během šestého summitu v Madridu v květnu 2010 se rozběhl dialog o spolupráce v oblasti snižování emisí oxidu uhličitého a nutnosti urychlení zelených technologií a inovací. Summit se také zabýval dopady ekonomické krize, a to zejména na zaměstnanost a celkově na sociální sféru. Na summitu byl přijat tzv. „Akční plán z Madridu na období 2010–2012“, který vymezil nástroje a činnosti k zajištění konkrétních výsledků např. v oblasti vědy, výzkumu, inovací a technologií, udržitelného rozvoje, regionální integrace, migrace, vzdělávání, zaměstnanosti a boje proti drogám (Cumbre UE-CELAC 2015; Bindi, Anglescu 2011). Předposlední summit se uskutečnil v Chile v lednu 2013 a jeho mottem bylo „Aliance pro udržitelný rozvoj: Investice pro hospodářský růst, sociální začlenění a udržitelnost životního prostředí“². Summit se odkázal na Madridskou deklaraci, jež zdůrazňuje potřebu spolupráce na výše zmíněných úrovních.

Zatím poslední summit EU-LAK proběhl v Bruselu ve dnech 10. až 11. června 2015 a jeho hlavním tématem bylo: „Vytváření společné budoucnosti: cesta k prosperujícím, soudržným a udržitelným společnostem pro naše občany“. Summit vyzval k zavedení pravidelnějšího politického dialogu na úrovni ministrů zahraničních věcí a k posílení spolupráce v otázkách míru a bezpečnosti. S ohledem na nadcházející mezinárodní konference se vedoucí představitelé dohodli na posílení spolupráce ve třech hlavních globálních otázkách: (1) změna klimatu; (2) agenda rozvoje na období po roce 2015; (3) boj proti drogám. V průběhu summitu byla přijata dvě prohlášení. První z nich bylo stručnější politické prohlášení nazvané „Partnerství pro příští generaci“ a druhé, nazvané „Bruselské prohlášení“, pojednává o různých oblastech vzájemných vztahů. Rovněž byl oznámen příspěvek Evropské unie ve výši 25 milionů eur ke zlepšení transatlantického širokopásmového spojení mezi Latinskou Amerikou a EU položením nového přímého optického kabelu (EU-CELAC Action Plan 2013; Declaración de Santiago 2013).

Vedle setkání na nejvyšší úrovni v rámci summitů EU-LAK, dochází také každé dva roky k zasedání na úrovni ministrů zahraničních věcí, jakým je např. setkání Skupiny z Ria, které se řadí mezi hlavní regionální mechanismus pro politické konzultace v Latinské

² V originále: „Alianza para un Desarrollo Sustentable: Promoviendo Inversiones de Calidad Social y Ambiental.“

Americe, jelikož zahrnuje všechny latinskoamerické země a zástupce karibských států (Mecanismo Permanente de Consulta y Concertación Política 2015).³

2. Spolupráce na úrovni subregionů

Spolupráce na úrovni subregionů se zakládá na dohodách a politickém dialogu mezi Evropskou unií a zeměmi Střední Ameriky, Andským společenstvím a Mercosurem. V celkovém kontextu meziregionálních vztahů řada takto specializovaných dialogů zahrnuje programy rozvojové spolupráce, přičemž pro období 2007 až 2013 byla pro tyto tři zmíněné subregiony vyčleněna částka 175.000.000 eur (Commission of the European Communities 2009; EU-CELAC Action Plan 2013-2015). Subregionální spolupráce probíhající na nižší než regionální úrovni tak v podstatě podporuje procesy regionální integrace v ekonomické a politické sféře.

V současné době program pro subregionální spolupráci určuje tři prioritní oblasti a financuje několik podpůrných opatření. Zdroje jsou rozděleny téměř stejným dílem mezi tyto tři prioritní oblasti: regionální integrace, bezpečnost a změny klimatu. Například v prioritní oblasti regionální integrace se hlavní pozornost zaměřuje na harmonizaci provádění veřejné politiky, zlepšení výrobních kapacit a udržitelného rozvoje v regionu. V rámci prioritní oblasti klimatických změn a zvládání katastrof je specifická zmínka o ochraně životního prostředí a začleňování klimatických změn do budoucích plánování.

Tabulka 1: Prioritní oblasti pro spolupráci a přehled přidělených investic

Prioritní oblast	Přidělené investice (v milionech eur)
Regionální ekonomická integrace	40
Bezpečnost	40
Klimatické změny a zvládání katastrof	35
Podpůrná opatření	5
Celkem	120

Zdroj: de la Varga 2015

³ Ministerské schůzky mezi EU a skupinou z Ria se konají vždy v roce, kdy neprobíhá summit EU-LAK. V květnu roku 2009 se schůzka uskutečnila v Praze za českého předsednictví EU.

2.1 Spolupráce se Střední Amerikou

Rozvojová spolupráce se Střední Amerikou se zaměřuje především na podporu probíhajícího procesu politické, hospodářské a sociální integrace v regionu. V rámci této spolupráce se EU soustředí na navazování politického dialogu a prohlubování vztahů s Kostarikou, Guatemalou, Hondurasem, Nikaraguou, Panamou a Salvadorem. Veškerá spolupráce je založena na dialogu ze San José, jež byl výsledkem evropského úsilí o podporu mírových procesů a procesu demokratizace, které se tehdy ve Střední Americe rozvíjely. Vzájemný dialog od svého zahájení v září roku 1984 nadále probíhá a postupně zahrnuje stále více témat, jež souvisejí mimo jiné i s hospodářským a sociálním rozvojem či migrací a bezpečností.

V listopadu 1985 došlo k podpisu první dohody o spolupráci se Střední Amerikou, jež se týkala hospodářské, obchodní a rozvojové spolupráce. Nová a obsáhlejší rámcová dohoda o spolupráci, uzavřená v únoru 1993, zahrnuje do spolupráce mnoho nových oblastí, např. vědu a technologie, energetiku, dopravu, životní prostředí, zdravotnictví, boj proti obchodu s drogami a podporu posilování demokracie v tomto subregionu (Thieffry et al. 2012).

Na řadu nových hrozeb a na nutnost hlubšího rozvoje spolupráce reagovala následná dohoda, která byla mezi EU a Střední Amerikou podepsána v prosinci roku 2003. Jednalo se o dohodu o politickém dialogu a spolupráci, která dohodu z roku 1993 nahradila. Tento nový dokument posílil dialog ze San José a do svého rámce zařadil řadu dalších nových oblastí spolupráce, jako jsou zahraniční a bezpečnostní politika, předcházení konfliktům, lidská práva, migrace a boj proti terorismu (Sanahuja 2010).

V poslední době se veškerá jednání mezi EU a Střední Amerikou zaměřila na dosažení pokroku v oblasti politické a ekonomické integrace a to včetně vytvoření celní unie. Na summitu EU-LAK ve Vídni v roce 2006 se vrcholní představitelé států a vlád rozhodli zahájit jednání o dohodě o přidružení mezi EU a zeměmi Střední Ameriky, jež by zahrnovala i vytvoření zóny volného obchodu. Za tímto účelem EU vyčlenila na spolupráci se Střední Amerikou pro období 2007-2013 částku v celkové výši 75 milionů eur (European Commission 2007; Aldecoa, Guinea 2010).

Samotná jednání o dohodě o přidružení byla zahájena v červnu 2007 a ukončena v květnu 2010 v rámci summitu EU-LAK v Madridu, na které se představitelé obou regionů zavázali, že budou usilovat o rychlou ratifikaci dohody, aby mohla, co nejdříve vstoupit

v platnost. Tomu se tak stalo v polovině roku 2012, poté co byla smlouva podepsána a ratifikována Evropským parlamentem. V podepsané dohodě o přidružení byla vymezena celá škála cílů a oblastí spolupráce. Dohoda také nově obsahovala ustanovení o obchodu, které se dotýkalo snížení celních tarifů v oblasti zemědělství, dále i liberalizace obchodu s průmyslovými výrobky a lepšího přístupu společností EU poskytujících služby na trhy ve Střední Americe.

2.2 Mercosur

Mercosur (*Mercado Común del Sur*) vznikl v roce 1991 a jedná se o regionální dohodu o obchodu mezi Argentinou, Brazílií, Paraguayí a Uruguayí. Spolupráce Mercosur a Evropské unie začala v roce 1992 podpisem „Interinstitucionální dohody“ mezi Evropskou komisí a Mercosur. V prosinci roku 1995 EU a Mercosur podepsaly „Meziregionální rámcovou dohodu o spolupráci“, která stanovila cíle a formy obchodní a hospodářské spolupráce, a to i v oblasti podpory investic, dopravy, vědy a technologií, či životního prostředí. Na jejím základě také pravidelně dochází k politickému dialogu, který se koná na úrovni hlav států, ministrů a vysokých úředníků. Důležitá je i skutečnost, že se strany zavázaly k navázání užších obchodních vztahů, jež by mohly vést k další liberalizaci obchodu. Následná jednání o více komplexní dohodě o přidružení mezi EU a Mercosur byla zahájena v listopadu 1999. Nicméně již v roce 2004 došlo k jejich přerušení z důvodu názorových rozdílů v otázkách obchodu, zejména v oblasti zemědělství či služeb. Politické vztahy však nadále pokračovaly, a to zejména po podpisu dohody v Limě v roce 2008 (Declaración de Lima 2008; Interregional Framework Agreement between EC and MERCOSUR – Joint Declaration on political dialog between EU and MERCOSUR 1996). Tato dohoda rozšířila spolupráci v oblasti vědy, technologií, infrastruktury a obnovitelných zdrojů energie.

K obnovení vzájemných rozhovorů o možnosti přidružení došlo na summitu v Madridu v květnu 2010. Obě strany zde potvrdily své závazky dosáhnout vyvážené a ambiciózní dohody. Cílem obou stran bylo vyjednat komplexní obchodní dohody, které by zahrnovaly nejen obchod s průmyslovým a zemědělským zbožím, ale i služby, vylepšení pravidel pro zadávání veřejných zakázek, duševní vlastnictví a usnadnění společného obchodu odstraněním technických a celních překážek. Náklady na nedosažení obchodní dohody se během posledních let značně navýšily, proto obě strany nadále usilují o dosažení a dokončení biregionální dohody o volném obchodu. Dohoda mezi EU a Mercosur by totiž pomohla nejen

stabilizovat, ale zároveň i podpořit hospodářský růst obou regionů, evropského i latinskoamerického. Z tohoto důvodu musí EU i Mercosur musí trpělivě pokračovat ve vyjednáváních potenciální dohody, která by byla výhodná pro všechny dané aktéry v obou regionech.

V současné době je EU pro Mercosur předním exportním trhem a jeho druhým zdrojem dovozu. EU také patří mezi hlavní investory v regionu, který poskytuje pomoc členským zemím Mercosur prostřednictvím svého „Regionálního programu pro období 2007–2013“ přijatého v srpnu 2007 v rámci „Regionální strategie pro Mercosur“. Regionální program umožňuje čerpání 50 milionů eur na podporu projektů ve třech prioritních oblastech (Mercosur – Regional Strategy Paper 2007–2013):

- 1) Institucionální posílení Mercosur
- 2) Podpora Mercosur při přípravě implementace Dohody o přidružení
- 3) Umožnění participace občanské společnosti v integračním procesu Mercosur

Regionální program byl následně upraven do dvou prioritních oblastí pro období 2011 až 2013. První prioritou je podpora rozvoje bio-technologického oboru v Mercosur, pro který bylo vyčleněny 2 miliony eur (nahradila dříve předpokládanou podporu na posílení institucí Mercosur). Druhou prioritou je podpora prohloubení spolupráce v rámci Mercosur a provádění budoucí dohody o přidružení, na kterou bylo vyčleněno patnáct milionů eur (Mercosur – Regional Strategy Paper 2007–2013; Tulchin, Bitencourt 2003).

2.3 Andské společenství národů

Andské společenství národů (*Comunidad Andina de Naciones*) vzniklo podepsáním tzv. Kartagenské dohody v květnu roku 1969. Původním cílem bylo vytvoření celní unie mezi Bolívií, Ekvádorem, Chile, Kolumbií a Peru. Nicméně rozvojová spolupráce Evropské unie s Andským společenstvím (CAN), které se v této době skládalo z Venezuely, Kolumbie, Ekvádoru, Peru a Bolívie, začala v 70. letech, a to především za účelem podpory procesu regionální integrace. V prosinci 1983 došlo k podpisu první dohody o spolupráci s těmito zeměmi, jež se týkala hospodářské, obchodní a rozvojové spolupráce. V dubnu 1993 byla podepsána obsáhlejší rámcová dohoda o spolupráci, jež nově zahrnovala další oblasti, mezi jinými investice, vědu a technologie, energetiku, dopravu, telekomunikace, životní prostředí, zdravotnictví, sociální rozvoj či boj proti drogám. V platnost vstoupila v roce 1998. Na základě Římské deklarace z prosince roku 1996 se EU se zeměmi Andského společenství

dohodla na konání pravidelného politického dialogu (Joint Declaration Political Dialogue between the European Union and the Andean Community 1996). Konečným cílem mělo být vyjednání dohody o přidružení a dohody o volném obchodu.

Dohoda o politickém dialogu a spolupráci byla podepsána v prosinci 2003, čímž došlo k nahrazení dohody z roku 1993. Na základě této dohody došlo o rozšíření vzájemné spolupráce o další oblasti: ochrana lidských práv, demokracie, řešení otázky migrace, vedení makroekonomického dialogu, boj proti praní špinavých peněz, organizované trestné činnosti, obchodu s drogami a terorismu. Následně byla v roce 2007 zahájena jednání o přidružení, ale o rok později byla přerušena z důvodu rozdílných názorů mezi členy Andského společenství. Z tohoto důvodu EU přistoupila k „mnohostranným“ jednáním o obchodu, která probíhala s andskými zeměmi, jež měly zájem zapojit se do komplexních rozhovorů o obchodu. Po odstoupení Bolívie a Ekvádoru z jednání, EU vyjednávala vícestranné obchodní dohody pouze s Kolumbií a Peru (Negociaciones comerciales. Comunidad Andina-Unión Europea 2007; Gratius, Sanahuja 2010). Tato jednání byla v březnu 2010 úspěšně ukončena a následně došlo k podpisu a ratifikaci výsledné obchodní dohody, která se týká obchodování s vyrobenými produkty, zemědělskými výrobky a službami. Na jejím základě také došlo k úplné liberalizaci obchodu s průmyslovými výrobky. Konkrétně liberalizace pokrývá 80 % průmyslových výrobků v případě Peru a 65 % v případě Kolumbie. Trh se tak otevřel službám a zboží, jako jsou ovoce a zelenina, produkty rybolovu, automobily, elektronika a strojní zařízení, vína a lihoviny. Vzhledem k různým úrovním rozvoje zemí, jež jsou smluvními stranami, zahrnuje dohoda také ustanovení o spolupráci, jejímž cílem je podpora konkurenceschopnosti a inovací, obchodu a urychlení převodu technologií. Její ustanovení se také týkají dodržování lidských práv a ochrany a podpory pracujících. Pro dané programy spolupráce byla pro období 2007–2013 vymezena částka ve výši 50 milionů eur (Latin America – Regional Strategy Paper 2007–2013).

3. Spolupráce EU s jednotlivými zeměmi Latinské Ameriky

V této části bude představena spolupráce Evropské unie se třemi vybranými zeměmi Latinské Ameriky. Konkrétně se bude jednat o Mexiko, Chile a Brazílii, se kterými EU vyvíjí nejintenzivnější spolupráci. Hlavním důvodem tohoto nepříliš širokého výběru zemí je omezený rozsah této práce.

3.1 Mexiko

Mexiko patří mezi země s druhým nejvyšším HDP v Latinské Americe. Odhaduje se, že je třináctou největší ekonomikou na světě, osmým největším vývozcem zboží a pátým největším producentem ropy. Navzdory ekonomické a finanční krizi z roku 1994 se Mexiku podařilo udržet slušný stupeň makroekonomické stability. I přesto, že Mexiko učinilo značný pokrok v klíčových ukazatelích sociálního a hospodářského rozvoje, široké socioekonomické a regionální rozdíly nadále zůstávají. Zároveň také omezené množství daňových příjmů ve srovnání s celkovou velikostí ekonomiky je jeden z hlavních strukturálních nedostatků země.

Spolupráce Evropské unie s Mexikem započala již v roce 1975, kdy došlo k podpisu první obchodní dohody. V dubnu 1991 byla uzavřena nová a obsáhlejší rámcová dohoda o spolupráci, jež nově zahrnovala mnoho dalších oblastí, např. investice a průmyslovou spolupráci, vědu a technologie, telekomunikace, energetiku, dopravu, životní prostředí, zdravotnictví a boj proti drogám. Bilaterální vztahy EU a Mexika byly posíleny v roce 1997 podpisem tzv. Souborné dohody⁴ (Moltó 2010). Tato dohoda, která vstoupila v platnost dne 1. října 2000, definuje základní prvky bilaterálních vztahů EU-Mexika. Volný přístup mexických průmyslových produktů na trh byl umožněn v roce 2003 a mexický trh je pro vývoz z EU otevřen od roku 2007.

V prosinci roku 2008 Rada EU přijala rozhodnutí o vytvoření strategického partnerství s cílem posílit vazby mezi EU a Mexikem.⁵ Toto partnerství je prováděno ve stávajícím právním a institucionálním rámci stanoveném dohodou o přidružení. Hlavním cílem strategického partnerství EU-Mexiko je na základě této dohody podporovat společné hodnoty a zájmy na celosvětové úrovni (Hettne, Söderbaum, Stalgren 2008). Oběma stranám tak umožňuje posílit jejich dialog a spolupráci v mezinárodních fórech o krizových situacích a globálních výzvách.

Mezi lety 2002 a 2006 poskytla EU Mexiku finanční prostředky v hodnotě 48,5 milionů eur na následující programy: (1) podpora sociálního rozvoje a snížení nerovností; (2) posílení hospodářského růstu, hospodářských reforem a konkurenceschopnosti; (3) podpora vědecké a technické spolupráce; (4) konsolidace právního systému a institucionální podpory (European Commission 2007).

⁴ Celý název smlouvy zní: Dohoda o ekonomickém partnerství, politické koordinaci a kooperaci.

⁵ Tato dohoda o strategickém partnerství dokládá důležitost mexické ekonomiky a rostoucí mezinárodní význam této země.

Na období 2007–2013 bylo v rámci finančního „Nástroje pro rozvojovou spolupráci“ (DCI) pro Mexiko vyčleněno 55 milionů eur. Spolupráce EU a Mexika v uvedeném období pokrývala tyto tři strategické oblasti (European Commission 2007):

- (1) Sociální soudržnost a podpora s tím souvisejícího politického dialogu: posílení institucionálních kapacit na federální, státní a místní úrovni; podpora přijetí legislativních opatření, jejichž cílem je podpora sociální soudržnosti; provedení fiskálních reforem a nasměrování dostatečných veřejných zdrojů do institucí souvisejících se sociální soudržností; rozvoj infrastruktury a zvýšení kvality veřejných služeb ve znevýhodněných oblastech;
- (2) Udržitelné hospodářství a konkurenceschopnost: usnadnit provádění dohody o volném obchodu zahrnuté v kapitole o obchodu v Souborné dohodě; podpora obchodu a investic; a podpora vytváření spojení mezi evropskými a mexickými ekonomickými aktéry;
- (3) Vzdělávání a kultura: posilování vazeb EU a Mexika v oblasti kultury a vzdělávání; zajištění přístupu k vyššímu vzdělání pro většinu znevýhodněné populace Mexika.

Na prvním summitu EU a Mexika, který se konal ve Španělsku v květnu 2010, byl schválen společný prováděcí plán pro partnerství. Na jejím základě byl stanoven rozsáhlý program dialogu a spolupráce na regionální úrovni zahrnující oblasti mezinárodní finanční krize, nešíření zbraní, migraci, drogy, spolupráci v oblasti voleb, hospodářské a obchodní vztahy, životní prostředí a změnu klimatu, lidská práva, bezpečnost a vymáhání právních předpisů (Commission of the European Communities 2009). V některých těchto oblastech byl mezi EU a Mexikem zahájen pravidelný dialog na vysoké úrovni.

3.2 Chile

Chile se v průběhu posledních dvou desetiletí řadí mezi jednu z nejdynamičtějších ekonomik v regionu. V lednu 2010 podepsalo dohodu, díky které se stalo první zemí Jižní Ameriky, jež se stala 31. členem OECD. Spolupráce mezi EU a Chile je založena na bilaterálních dohodách, kde je hlavní pozornost zaměřena na podporu inovací, konkurenceschopnosti a sociální soudržnosti. Jedná se o klíčové otázky pro budoucí rozvoj země a jako takové tvoří součást hlavních priorit chilské vlády.

Až do roku 1990 se spolupráce mezi EU a Chile uskutečňovala hlavně prostřednictvím nevládních organizací (NGO), jejichž hlavním cílem bylo pomoci obnovit demokracii v zemi.

Oficiální spolupráce s chilskou vládou začala v roce 1990, po přechodu k demokracii v Chile, a to prostřednictvím podpisu rámcové dohody o spolupráci. V prosinci 1995 byl zahájen pravidelný politický dialog mezi EU a Chile a v červnu 1996 došlo k podpisu nové a obsáhlejší rámcové dohody o spolupráci, která zahrnovala nové oblasti spolupráce a jejímž konkrétním cílem bylo připravit cestu k politickému a hospodářskému přidružení, a to i prostřednictvím liberalizace obchodu.

Spolupráce mezi Chile a EU byla velmi plodná, což dokazuje podpis Dohody o vědě a technologii v září 2002, následované dohodou o přidružení EU-Chile o dva měsíce později. Ta zahrnuje tři okruhy: kapitolu o politickém dialogu, včetně zapojení občanské společnosti a Evropského a chilského parlamentu; kapitolu o spolupráci EU a Chile v nejrůznějších oblastech, jejímž hlavním cílem je podpora udržitelného hospodářského a sociálního rozvoje a udržitelného rozvoje v oblasti životního prostředí; vytvoření zóny volného obchodu pro zboží a služby. Tato dohoda oběma stranám zajistila volný přístup na trh. Od ledna 2012 má 97 % objemu chilského vývozu volný přístup na trh EU. Tato smlouva je považována za vůbec nejambicióznější a nejpokrokovější dohodu, kterou EU uzavřela se zemí, jež nepožádala o přistoupení (Cihelková 2001; Aldecoa, Guinea 2010).

Pro období 2002 až 2006 EU přidělila finanční částku v hodnotě 34 milionů eur určenou pro tři strategické oblasti: (1) Ekonomická spolupráce a technologické inovace; (2) podpora institucionálních reforem; (3) životní prostředí a přírodní zdroje. Na období 2007 až 2013 bylo Evropskou unií v rámci finančního Nástroje pro rozvojovou spolupráci (DCI) vyčleněno 41 milionů eur na tyto tři oblasti (European Commission 2007):

- 1) Zvýšení sociální soudržnosti v Chile podporou veřejné politiky a posílením sociálního dialogu;
- 2) Podpora akademických výměn a programu stipendií, a to prostřednictvím Erasmus Mundus pro vnější spolupráci (EMECW).⁶ Cílem je dosažení lepšího porozumění a vzájemné obohacování mezi EU a Chile prostřednictvím výměny osob, znalostí a dovedností v rámci vysokoškolského systému;
- 3) Podpora inovací a konkurenceschopnosti chilské ekonomiky při současném zajištění udržitelného růstu se zaměřením se na rozvoj mechanismů pro usnadnění obchodu.

⁶ Programu Erasmus Mundus pro vnější spolupráci byl zahájen v roce 2006, jako doplněk původního programu Erasmus Mundus, což je program spolupráce a mobility v oblasti vysokoškolského vzdělávání. Cílem programu je propagace Evropské unie jako centra vysoce kvalitního vzdělávání v celosvětovém měřítku.

Tyto oblasti spolupráce mezi EU a Chile se nejvíce prohloubily v roce 2009, kdy bylo na návrh chilské prezidentky Michelle Bacheletové zahájeno „přidružení pro rozvoj a inovace“, které bylo nástrojem na podporu nového programu politického dialogu a spolupráce, zahrnující výrazný regionální rozměr.

3.3 *Brazílie*

Brazílie navázala s Evropským hospodářským společenstvím (EHS) diplomatické vztahy již v roce 1960, a jako první jihoamerická země tak uznala Společenství a otevřela své stálé zastoupení v Bruselu. V září 1980 byla uzavřena první rámcová dohoda o spolupráci, jež se omezovala na hospodářskou a obchodní spolupráci. Poté co byla v Brazílii obnovena demokracie, došlo k výraznému posunu ve vývoji dvoustranných vztahů a v červnu 1992 byla uzavřena rozsáhlejší rámcová dohoda o spolupráci. Zahrnovala mimo jiné spolupráci v oblasti obchodu, investic, finanční oblasti, vědu a technologie, dopravu, životní prostředí, sociální rozvoj, boj proti drogám a regionální integraci.

Vzájemné vztahy jsou orámovány "strategickým partnerstvím", které bylo zahájeno na prvním summitu EU a Brazílie, jež se konal v Lisabonu dne 4. července 2007. Strategické partnerství je založeno na společných hodnotách, jakými je posilování demokracie, ochrana lidských práv a právního státu. Ústřední témata partnerství zahrnují posílení účinného multilaterálního systému, včetně reformy OSN, prosazování lidských práv, spolupráce ve světových otázkách a v dalších oblastech a odvětvích společného zájmu, včetně hospodářství a financí, informační společnosti, letecké a námořní dopravy, vědy a technologie, družicové navigace, sociálních otázek a regionálního rozvoje a integrace (Rueda 2011; Thieffry et al. 2012).

V období 2002 až 2006 bylo na bilaterální spolupráci mezi EU a Brazílií přiděleno celkem 51 milionů eur, a to konkrétně na tři prioritní oblasti: 1) ekonomická reforma (30 milionů eur); 2) sociální rozvoj (15 milionů eur); a 3) životní prostředí (6 milionů eur). Pro období 2007–2013 se určená částka pohybovala ve výši 61 milionů eur. Tyto finanční prostředky byly pro Brazílii vyčleněny v rámci finančního Nástroje pro rozvojovou spolupráci (DCI), a to ve dvou prioritních oblastech (European Commission 2007):

- 1) Posílení bilaterálních vztahů: Cílem je podporovat iniciativy v rámci dialogu EU-Brazílie, zlepšovat sociální začleňování a dosáhnout větší rovnosti v zemi. Cílem je také podpora akademického vzdělávání.

- 2) Podpora environmentálního rozměru udržitelného rozvoje: spolupráce EU je zaměřena na pomoc pro dosažení rozvojových cílů tisíciletí v Brazílii (např. Cíl 7 - zajištění udržitelnosti životního prostředí, včetně omezování odlesňování amazonské oblasti a dalších biomů). Dalším z cílů je podporovat splnění brazilských závazků vyplývajících z multilaterálních dohod o životním prostředí, zejména Úmluvy o biologické rozmanitosti, Rámcové úmluvy o změně klimatu a Kjótského protokolu.

Dne 4. října 2011 proběhl v Bruselu summit EU a Brazílie, kde se obě strany dohodly na dalším prohlubování vzájemného politického dialogu, aby bylo dosaženo většího sblížení stanovisek k hlavním celosvětovým výzvám a stanovisek přednášených na velkých mezinárodních konferencích a summitech. Na tomto summitu byl rovněž schválen společný akční plán EU a Brazílie na období let 2012–2014, který stanoví ucelený program činností směřujících k zlepšení a další podpoře partnerství v pěti hlavních oblastech: efektivní mnohostranný systém zajišťující mír a bezpečnost; hospodářské, sociální a environmentální partnerství podporující udržitelný rozvoj; regionální spolupráce; věda, technologie a inovace; mezikulturní dialog (EU-CELAC Action Plan 2013-2015).

Závěr

Předseda Evropské komise Juncker po svém nástupu do funkce v roce 2014 zahájil novou fázi vzájemné spolupráce mezi Evropskou unií a Latinskou Amerikou tím, že ji zasadil do hlubšího politického rámce. Podle názoru představitelů Evropské komise by mezi Latinskou Amerikou a Evropou měla být sdílena odpovědnost za vedení specifických a inovativních návrhů. V tomto ohledu bylo představeno následujících pět základních sektorů spolupráce pro období 2014–2020 (European Commission 2015):

- 1) Propojení bezpečnosti a rozvoje (70 milionů eur): Cílem je posílení kapacit států za účelem efektivního zaručení bezpečnosti pro rozvoj latinskoamerického regionu.
- 2) Dobré vládnutí, zodpovědnost a sociální rovnost (42 milionů eur): Posílení kapacit a odpovědnosti institucí a veřejných orgánů za účelem poskytnutí vyšší kvality veřejných služeb.

- 3) Udržitelný rozvoj a klimatické změny (300 milionů eur): Redukce chudoby skrze posílení udržitelného rozvoje životního prostředí a zlepšení kapacit pro vypořádání se s klimatickými změnami a přírodními katastrofami.
- 4) Podpora vyššího vzdělání (163 milionů eur): Podpora vyššího vzdělání prostřednictvím výměny studentů a akademických pracovníků mezi EU a Latinskou Amerikou (Erasmus +).
- 5) Ekonomický rozvoj (215 milionů eur): Redukce chudoby skrze udržitelný ekonomický růst v Latinské Americe.

Evropská komise se také domnívá, že je nutné změnit způsob spolupráce tak, aby lépe reagovala na potřeby zemí Latinské Ameriky a byla schopná se adaptovat na měnící se prostředí. Z toho důvodu bude i nadále spolupracovat s místními úřady, ale již prostřednictvím jiných nástrojů a jiných programů. Nová strategie EU se tak více zaměřuje na podporu regionálních a lokálních institucí a orgánů. Tato strategie konkrétně stojí na čtyřech pilířích (European Commission 2015):

- 1) Udržitelná urbanizace
- 2) Školení místních orgánů
- 3) Vytvoření a propojení sítí místních orgánů
- 4) Proces decentralizace

Na základě těchto současných priorit je důležité si uvědomit, jakou významnou roli sehrála a stále hraje vzájemná spolupráce EU-LA v regionální politice. Z tohoto důvodu by politika Evropské unie měla v budoucích programech tento dialog nejen zachovat, ale i podporovat, jelikož zde také figuruje faktor bližší kulturní identity v porovnání s jinými kontinenty. S ohledem na cíle pro období 2014–2020 je zásadní vytvoření efektivního rámce, který by umožnil regionální rozvoj a posílil kapacity lokálních a regionálních vlád v Latinské Americe. Nicméně partnerství mezi EU a Latinskou Amerikou musí být vyvážené, což v praxi znamená, že oba regiony spolu musí nejen spolupracovat, ale také se vzájemně od sebe učit.

Zdroje a literatura

Aldecoa, F., Guinea, M. 2010. „Nace la diplomacia común de la UE.“ *Política Exterior*, Vol. XXIV, č. 134, 62–74.

- Bindi, Federiga, Anglescu, Irina. 2011. *The Frontiers of Europe: A Transatlantic Problem?* Brookings Institution Press. Dostupné na: https://books.google.be/books?id=JuXgp9uet_gC&pg=PA267&lpg=PA267&dq=eu+lac+summit+pdf&source=bl&ots=eu66VHJ4Sc&sig=W_2rEPTeF-Y0IB1Tg4W047livx4&hl=cs&sa=X&ved=0CGYQ6AEwCWoVChMI9aqk5-iwyAIVywgaCh0VbQKu#v=onepage&q=eu%20lac%20summit%20pdf&f=false (18. 9. 2015)
- Cihelková, E. 2001. „Vztahy EU a Latinské Ameriky: Historický kontext a současný stav.“ *Mezinárodní politika* 3/2001. Praha: ÚMV.
- Commission of the European Communities. 2009. *The European Union and Latin America: Global Players in Partnership.* Dostupné na: http://eeas.europa.eu/la/docs/com09_495_en.pdf (7. 10. 2015)
- Council of the European Union: Launch of the EU–LAC Structured Dialogue on Migration. Dostupné na: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/misc/108821.pdf (7. 10. 2015)
- Cumbre UE-CELAC. 2015. Dostupné na: <http://www.consilium.europa.eu/es/meetings/international-summit/2015/06/10-11/> (30. 9. 2015)
- De la Varga, Octavi. 2015. *Diez años del Observatorio de Cooperación Descentralizada UE-AL.* Observatory for Decentralised Cooperation EU-AL.
- Declaración de Lima. 2008. Dostupné na: http://www.europarl.europa.eu/intcoop/eurolat/key_documents/summits_eu_alc/v_16_5_2008_lima_es.pdf (21. 10. 2015)
- Declaración de Santiago. 2013. Dostupné na: http://www.europarl.europa.eu/intcoop/eurolat/key_documents/summits_eu_alc/1_celac-ue_2013/santiago_declaration_es.pdf (12. 10. 2015)
- EU-CELAC Action Plan 2013-2015. 2013. Dostupné na: http://www.eeas.europa.eu/la/summits/docs/2013_santiago_summit_eu-celac_action_plan_en.pdf (3. 10. 2015)

- European Commission. 2007. Latin America – Regional Strategy Paper 2007–2013, E/2007/1417. Dostupné na: http://eeas.europa.eu/la/rsp/07_13_en.pdf (18. 9. 2015)
- European Commission. 2007. Mercosur – Regional Strategy Paper 2007–2013, E/2007/1640. Dostupné na: http://www.eeas.europa.eu/mercosur/rsp/07_13_en.pdf (18. 9. 2015)
- European Commission. 2007. Central America – Regional Strategy Paper 2007–2013, E/2007/481. Dostupné na: http://www.eeas.europa.eu/ca/rsp/07_13_en.pdf (18. 9. 2015)
- European Commission. 2015. EU-CELAC Summit: Increased political dialogue and economic relations. Dostupné na: http://ec.europa.eu/news/2015/06/20150610_en.htm (28. 10. 2015)
- Gratius, S., Sanahuja, J. 2010. „Entre el olvido y la renovación: la UE y América Latina.“ *Política Exterior*, vol. XXIV, č. 135, 122–134.
- Hettne, B., Söderbaum, F., Stalgren, P. 2008. *The Eu as a Global Actor in the South*. Stockholm: Swedish Institute for European Policy Studies.
- Interregional Framework Agreement between EC and MERCOSUR – Joint Declaration on political dialog between EU and MERCOSUR. 1996. Dostupné na: [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21996A0319\(02\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:21996A0319(02):EN:HTML) (20. 9. 2015)
- Joint Declaration political dialogue between the European Union and the Andean Community. 1996. Dostupné na: http://eeas.europa.eu/andean/docs/decl_rome_en.pdf (20. 9. 2015)
- Jungbauer, R. 2006. „Ke vztahům mezi Evropskou unií a Latinskou Amerikou.“ *Mezinárodní politika* 8/2006. Praha: ÚMV.
- Mecanismo Permanente de Consulta y Concertación Política (Grupo de Río). 2015. Dostupné na: <http://web.archive.org/web/20050413114639/http://www.sre.gob.mx/dgomra/grio/grio1.htm> (25. 9. 2015)
- Millennium Development Goals. 2015. Dostupné na: <http://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml> (20. 9. 2015)

Moltó, A. 2010. „Por una relación contemporánea con Latinoamérica.“ *Política Exterior*, Vol. XXIV, num. 137, 100–116.

Negociaciones comerciales. Comunidad Andina-Unión Europea. 2007. Boletín Temático n. 20 septiembre/2007. Dostupné na: <http://eulacfoundation.org/es/system/files/Negociaciones%20comerciales%20CAN-UE.pdf> (1. 10. 2015)

Rueda, Jorge. 2011. „Latinoamericanos y Caribeños crean nuevo bloque regional.“ *Terra*. Dostupné na: <http://noticias.terra.com.pe/mundo/latinoamerica/,c894dae36caf3310VgnVCM4000009bf154d0RCRD.html> (5. 10. 2015)

Thieffry, Théo et al. 2012. European Union – Latin American and Caribbean. Background Guide 2012. National Model United Nations. Dostupné na: http://www.nmun.org/international_archives/europe12_downloads/Europe12_EULAC.pdf (4. 10. 2015)

Tulchin, Joseph S., Bitencourt, Luis (eds). 2003. Mercosur and the Creation of the Free Trade Area of the Americas. Woodrow Wilson International Center for Scholars.